

Ірина НЕБЕСНА

*Здобувачка другого освітнього рівня вищої освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна
iryna.nebesna@gmail.com*

РОЛЬ ЖІНОК В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ЩО ЗМІНИЛОСЯ ПІСЛЯ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ

«39 Жіноча сотня Самооборони Майдану», новий правопис 2019 року, в якому узгодили правила утворення фемінітивів, зміни до законодавства, внесені у 2021 році, відповідно до яких чоловіки отримали можливість брати відпустку для догляду за дитиною, перейменування Дня захисника 14 жовтня у День захисників та захисниць, – ці та багато інших передумов помалу змінюють гендерні та соціальні ролі жінки в українському суспільстві, роблять жінок та їхні проблеми видимими, а отже – помалу наближують їх до вирішення.

Станом на 4 травня 2023 року, за словами заступниці міністра оборони Ганни Маляр, у «Збройних силах України – 42 тисячі військовослужбовиць, а разом із цивільними працівницями 60 тисяч. З них 5 тисяч – на передовій. 107 військових-жінок загинули і є поранені» [1].

При цьому варто зауважити, що за інформацією Міноборони, у 2014 році у ЗСУ служили 16 557 жінок, а у 2021 році їхня кількість збільшилася майже вдвічі – до 32 569. [2].

І це при тому, що українські жінки отримали право посідати такі ж посади та отримувати аналогічні звання, що й чоловіки, тільки в 2018 році. Відповідно до звіту «Стан реалізації у ЗСУ гендерної політики держави», станом на кінець 2019 року, жінки склали понад 10% від загальної чисельності особового складу, залученого до виконання завдань в операції Об'єднаних сил, а серед миротворців кожною двадцятою була жінка [3].

Водночас лише в 2022 році нарешті почали розв'язувати проблему із формою для жінок-військових, адже до цього в ЗСУ не враховували ні особливостей жіночої фігури та розбіжностей у розмірах форми та взуття.

«Жіноча фізіологія відрізняється від чоловічої, і якщо ми, наприклад, беремо штани зі шитими наколінниками, коли такі штани вдягає жінка і їй треба впасти на коліна, то за рахунок того, що в жінок довші ноги, наколінники опиняються зверху, над колінами. Також є нюанси щодо посадки штанів: через форму стегон, коли дівчина сідає в чоловічих штанах, у неї відкривається поперек. У жінки є груди, і якщо в одязі немає грудних витачок, то, відповідно, ми маємо або вдягати кітель значно більшого розміру, який буде завеликий, але в ньому буде більш-менш комфортно грудям, або все буде стягувати. Але більший кітель – це задовгі рукава, які заважають. Тобто є багато різних моментів, які створюють певні незручності, а коли ти знаходишся на війні, ці незручності відчуються з максимальною силою», – так пояснює проблеми, які виникають у жінок-військових парамедикиня Юлія Сідорова, яка воює з 2014 року [4].

Окремо варто взяти до уваги, що у суспільстві також порушили питання забезпечення військовичок засобами гігієни, адже в умовах бойових дій шукати їх просто ніде, навіть якщо у тебе є кошти. відповідну петицію на сайті Офісу Президента підтримали понад 25 тисяч підписантів. У відповіді президента йшлося про те, що прем'єр-міністр повинен опрацювати порушене питання, адже в ЗСУ забезпечення як жінок, так і чоловіків має бути відповідно до конституційних прав [5].

20 червня 2022 року парламент України нарешті підтримав ратифікацію Стамбульської конвенції, за яку на сайті Офісу президента вже двічі збирали необхідні 25 тисяч підписів. Україна йшла до цієї події майже 11 років. Попри спротив певної частини суспільства, цей документ є важливим превентивним засобом, аби перешкоджати гендерно зумовленому насильству та передусім насильству щодо жінок. Після повномасштабного вторгнення в Україні статистика домашнього насильства в окремих регіонах різко зменшилася, однак правозахисниці наголосили: це явище тимчасове, адже відбулося масове переміщення населення, а в окремих регіонах жінки банально не мають змоги заявити про такі факти правоохоронцям, які також мають в рази більше роботи [6].

Примітно, що суспільство також стає активнішим щодо гендерних упереджень щодо жінок. Випадки, які раніше би просто проігнорували, тепер отримують публічну критику за сексизм. Так, наприклад, в липні українки влаштували у соцмережах флешмоб #sitlikeagirl, аби підтримати першу леді Олену Зеленську, яку почали критикувати через фото у Vogue, де вона сидить «у нежіночій позі» [7].

У жовтні з посади генерального директора інтернет-книгарні «YaKabo» пішов Іван Богдан. Такою стала його розплата через публічне сексистське висловлювання про те, що у їхній книгарні книжки частіше купують жінки, «як завжди витрачають кошти, які заробляють чоловіки». Масова критика та вимоги вибачитися перед клієнтками скінчилися звільненням Богдана та публічними вибаченнями від самої книгарні [8].

Щоправда, звільнення трапляються нечасто, а от публічні вибачення за грубі порушення – так. Наприклад у Федерації велоспорту публічно вибачалася за сексизм у висловлюванні міністра молоді та спорту Вадима Гутцайта, який в одному з інтерв'ю заявив, що він «не дівчина, щоб мене любити».

«ФВСУ категорично й одногосно засуджує публічні висловлювання Міністра молоді та спорту України: сексистські, грубі, принизливі, що не тільки не відповідають принципам олімпійської Хартії МОК, а й взагалі принципу коректності при займанні відповідної посади!», – йшлося на офіційній сторінці федерації у фейсбуці [8].

Варто також зауважити, що петиції на сайті президента також стали рушійною силою для змін у суспільстві щодо так званих «жіночих» питань. Одним із останніх яскравих прикладів є блискавична реакція Укрзалізниці на прохання створити жіночі та чоловічі вагони – принаймні один на состав потягів – щоб унеможливити сексуальне та психологічне насильство під час мандрівок залізницею [9].

Цього разу навіть не чекали на збір 25 тисяч необхідних підписів. Вже за тиждень після публікації петиції в Укрзалізниці повідомили, що запуснуть тестову можливість придбання місць у таких вагонах та підвищать рівень безпеки у вагонах.

Про те, що жінки беруть все активнішу роль у житті країни і сама країна це бачить та цінує свідчить і те, що квітневий номер журналу «Forbes Україна» – присвячений жінкам, які «рухають бізнес, суспільство та мистецтво у найскладніший рік сучасної історії України». Серед 50 героїнь – 20 представниць бізнесу, по 10 – з креативних індустрій, громадського сектора, а ще військові та волонтерки. Журі, члени якого відбирали пів сотні найвизначніших українок, пояснюють, що «ці 50 учасниць – це навіть не тисячна частина українських жінок, які у воєнний рік взяли відповідальність, досягли неймовірного і власним прикладом надихнули багатьох... Це жінки, завдяки лідерству яких Україна тримається гідно в економіці, волонтерстві, науці, мистецтві та війні» [10].

ЛІТЕРАТУРА

1. <https://armyinform.com.ua/2023/05/04/sogodni-u-zsu-42-tysyachi-zhinok-viyskovosluzhbovycz-na-zhal-107-z-nyh-zagynulo-ye-poraneni-ganna-malyar/>
2. <https://armyinform.com.ua/2021/12/04/skilky-zhinok-viyskovosluzhbovcziv-sluzhat-u-zbrojnyh-sylah-ukrayiny-novi-dani-kadrovogo-czentru/>
3. <https://behindthenews.ua/spetsproiekti/po-toy-bik-genderu/jinki-v-zsu-scho-zminilosya-za-ostanni-roki-279/>
4. <https://www.the-village.com.ua/village/city/war/336959-forma-zhinocha>
5. <https://petition.president.gov.ua/petition/168516>
6. <https://behindthenews.ua/spetsproiekti/po-toy-bik-genderu/pomenshalo-vipadkiv-domashnogo-nasilstva-chomu-tsya-fraza-omanliva-322/>
7. <https://life.pravda.com.ua/society/2022/07/28/249770/>
8. <https://behindthenews.ua/spetsproiekti/po-toy-bik-genderu/seksizm-u-vislovlyuvannyah-yak-ukrayintsi-perestayut-tse-toleruvati-382/>
9. <https://petition.kmu.gov.ua/petitions/5007>
10. Сильніші за війну. 50 лідерок України. с. 118-137. Forbes, квітень-травень 2023.